

## ITINERARI FORMATIU UNIDAD DOCENT D' INFERMERIA DE SALUT MENTAL

### HOSPITAL SANTA CREU I SANT PAU

---

**Especialitat: Infermeria en Salut Mental Data revisió itinerari: gener 2023**

**Cap de la unitat docent: Ismael Parrilla Ríos**

**Tutores: Elisabet Rodríguez Egea i Marina García Barrachina**

**Data d' aprovació per la comissió de docència: 8 de març 2023**

#### 1- Introducció:

El programa de \*formació \*sanitària especialitzada (\*FSE) es basa principalment en l'aprenentatge assistencial tutelat, de manera que el resident vagi adquirint de manera progressiva experiència en la presa de decisions, habilitats i actituds pròpies de la seva especialitat. El reial decret 183/2008 publicat al febrer 2008 insisteix en la necessitat d'establir un sistema de supervisió progressiva, perquè el resident vagi adquirint autonomia, i s'han de delimitar uns nivells de responsabilitat per a cada any de residència, i també per a cada tècnica o àrea de coneixement. Així, en l'especialitat d'infermeria en Salut Mental, hi ha algunes tècniques que han de ser conegudes per tots els residents des dels primers mesos de l'inici i altres, per contra, no es consideren fonamentals per a la formació bàsica d'un especialista, i el resident només ha de conèixer-les i haver-les presenciats.

Si bé el tutor docent és el principal responsable de la formació del resident i qui ha d'establir el grau d'autonomia a cada moment, el Reial decret estableix el deure general de supervisió de tot el personal facultatiu que treballa en un centre docent, i per tant tot el Servei participa en aquesta tasca.

En cadascuna de les àrees de rotació s'ha establert un protocol de supervisió, adquisició de competències i nivell d'autonomia del resident segons els objectius docents generals i específics marcats.

Els nivells tant de responsabilitat com d'habilitats a aconseguir estan dividits en:

- Nivell 1: activitats realitzades directament pel resident, sense necessitat d'una tutorització directa. El resident executa i posteriorment informa.
- Nivell 2: activitats realitzades directament pel resident sota supervisió.
- Nivell 3: activitats realitzades pel personal sanitari del centre i observades i/o assistides en la seva execució pel resident.

#### 2- Duració de la formació:

- 2 anys

### 3- Objectiu general:

Proporcionar als Residents d'Infermeria en Salut Mental de coneixements, habilitats i actituds en les diferents intervencions d'infermeria en salut mental, capacitant per a respondre adequadament en la cura dels individus, família i grups, i permetent realitzar la dinàmica i funcionament de la unitat.

### 4- Objectius específics:

- Conèixer els diferents patologies psiquiàtriques i d'addiccions.
- Realitzar una correcta valoració infermera segons el Pla d' Atenció Individualitzat.
- Aprendre a realitzar un projecte d' investigació en salut mental.
- Conèixer la legislació vigent i els principis ètics en matèria de Salut Mental i Addiccions i la seva aplicació en situacions concretes.

### Calendari de rotacions

ANY	ÀREA DE ROTACIÓ	LLOC DE ROTACIÓ	MESOS
R1	Sala d' Aguts de Psiquiatria	HSCSP	2
	Urgències de Psiquiatria	HSCSP	2
	Hospital de dia de Psiquiatria	HSCSP	1
	Serveis de Rehabilitació Comunitària	Pi i Molist	2
	Unitat Hospitalària de Desintoxicació i Patologia Dual	HSCSP	2
	Hospital de dia d' addiccions	HSCSP	2
	Consultes externes d' addiccions	HSCSP	1
R2	Hospital de dia de Trastorns de la conducta alimentària	HSCSP	2
	Programa Trastorn Límit	CSMA Guinardó*	1
	CSMA Dreta de l'Eixample	CPB*	2
	Unitat Hospitalització Parcial a Domicili	HSCSP	1
	Programa infanto-juvenil	Hospital Clínic - Mútua de Terrassa*	2
	Lliure elecció	Externa	2
	Lliure elecció Interna H. Sant Pau	HSCSP	2

(\*: acreditats com dispositius docents associats)

## **PRIMER ANY DE RESIDÈNCIA**

### **1- Unitats de hospitalització d' aguts**

#### **Objectius docents generals:**

- Afavorir la autonomia del pacient per la cura de les necessitats bàsiques alterades (N 3-2).
- Aplicar i desenvolupar els procediments de tècniques de comunicació i de relació terapèutica (N 3-2).
- Administrar els tractaments farmacològics més freqüents i detectar efectes secundaris (N 3-2).

#### **1-1 Unitat Aguts de Psiquiatria (2 mesos)**

##### **Objectius docents específics:**

- Participar en les sessions de Teràpia Electro-Convulsiva (TEC), aplicant les cures de la teràpia pre i post intervenció (N 3-2).
- Participar en l'educació sanitària als familiars dels pacients ingressats tant en el coneixement de símptomes de la malaltia com en la cura de necessitats (N 3-2).

#### **1-2 Unitat de Addiccions: Sala Montserrat Montero (2 mesos)**

##### **Objectius docents específics:**

- Participar en les intervencions terapèutiques i les cures d' infermeria en les diferents tipologies d'addiccions (N 3-2).
- Detectar i reconèixer els símptomes d'abstinència de les diferents substàncies de desintoxicació.
- Aplicar las escales de avaluació de simptomatologia de abstinència utilitzades en la unitat (N 3-2).
- Assistir als grups de la unitat com co-terapeuta, a la vegada que dissenyar i realitzar un grup d' educació sanitària para els usuaris ingressats (N 3-2).

#### **1-3 Unitat de Urgències de Psiquiatria (2 mesos)**

##### **Objectius docents específics:**

- Coordinar el funcionament de la unitat d' urgències dins del funcionament de l' hospital i de la xarxa assistencial a Catalunya (N 3-2).
- Participar en les intervencions terapèutiques i les cures d' Infermeria en les patologies més freqüents ateses en l' àmbit d' urgències (N 3-2).
- Administrar els tractaments farmacològics més freqüents en el context de la intervenció de crisis. Detectar els efectes secundaris de les medicacions administrades (N 3-2).
- Realitzar una entrevista dinàmica a l' usuari i a la seva família incloent el desenvolupament de l' anamnesis psiquiàtrica (N 3-2).
- Desenvolupar competències personals en les situacions de crisis que es presenten (N 3-2).
- Intervenir i col·laborar en el codi agitació (N 3-2)

## **2- Unitat de Rehabilitació de Llarga Estància: Rehabilitació Comunitària Pi i Molist (2 meses)**

Es tracta d' un dispositiu propi de l' Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, que disposa de Centre de Dia, pisos protegits i residència.

### **Objectius docents**

- Realitzar la coordinació amb la xarxa assistencial comunitària (CAP, CSMA...) (N 3-2).
- Realitzar la valoració funcional de necessitats en l' entrevista d' ingrés a l' usuari d' un servei de llarga estada en salut mental (N 3-2).
- Prestar cuidats i realitzar intervencions d' Infermeria als usuaris i al seu entorn (N 3-2).
- Assistir i participar en els grups i activitats realitzades en la unitat com a co-terapeuta (N 3-2).
- Participar en l' intercanvi d' informació pertanyent al treball multidisciplinari (N 3-2).
- Detectar símptomes d' alerta de la malaltia (N 3-2).

## **3- Programes de Rehabilitació Comunitària i Unitats de Media Estància:**

### **3-1 Hospital de Dia de Psiquiatria (1 mes)**

#### **Objectius docents**

- Realitzar controls analítics de les medicacions psiquiàtriques que precisen supervisió (N 3-2).
- Administrar medicació parenteral i detectar els efectes secundaris més freqüents (N 3-2).
- Detectar símptomes de la malaltia (N 3-2).
- Educar als usuaris i familiars dels símptomes d' alerta més freqüents (N 3-2).
- Educar respecte a hàbits de vida saludables.
- Detectar possibles canvis perjudicials per la salut (abandonament de rutines, consum de tòxics, falta d' adherència al tractament, ...).

### **3-2 Hospital de Dia de Trastorns de Conductes Additives (2 meses).**

#### **Objectius docents**

- Recollida de mostres d'orina per control de tòxics (N 3-2).
- Preparar la medicació para la presa a casa i supervisar la presa específica de medicaments en el hospital (N 3-2).
- Comunicar i detectar les necessitats alterades en els usuaris amb problemes de addicció (N 3-2).
- Realitzar la coordinació amb la xarxa assistencial (Centres d' atenció i seguiment, Centres de salut mental, farmàcies ambulatories, ...) (N 3-2).
- Acudir i participar en les reunions del equip multidisciplinari (N 3-2).
- Assistir als grups de la unitat com co-terapeuta i realitzar grups de forma autònoma (N 3-2).

## **SEGON ANY DE RESIDÈNCIA**

### **3-3 Consultes Externes de Conductes Addictives (1 mes).**

#### **Objectius docents**

- Realitzar el seguiment del pacient ambulatori tant en el procés de rehabilitació com en el procés de recaiguda (N 3-2).
- Recogida de mostres de orina para control de tòxics (N 3-2).
- Realitzar suport tant telefònic como presencial a usuaris i famílies (N 3-2).
- Administrar i supervisar la toma farmacològica, així como detectar i educar sobre los efectes secundaris (N 3-2).
- Supervisar las visites mèdiques tant realitzades como pendents i coordinar con la red asistencial ambulatoria (N 3-2).
- Assessorar al pacient amb problemes d' addicció en unitats no específica de addiciones del hospital (Interconsulta infermera en addiccions) (N 3).

### **4- Unitats especials: Hospital de Dia de Trastorns de la Conducta Alimentaria (TCA) (2 meses).**

#### **Objectius docents**

- Realitzar educació sanitària en tots els àmbits bio-psico-socials de los pacients con TCA (laboral, social i familiar) (N 2-1)
- Abordar a las pacients con TCA en situaciones de crisis (N 2-1).
- Avaluar la salut física de los pacients con TCA (N 2-1).
- Realitzar programes de tractament individualitzada (PTI) (N 2-1).
- Ajudar a fomentar un pla nutricional bàsic entenent el maneig nutricional del hospital de dia (N 2-1).
- Adquirir autonomia en el maneig de decisions terapèutiques (N 2-1).

### **5- Centros de Salud Mental Comunitària:**

#### **5-1 CSMA Dreta de l'Eixample (2 meses).**

Dispositiu docent associada, inclòs en el expedient de acreditació.

#### **Objectius docents**

- Atendre en el programa TMS (trastorn mental sever), tenint en compte el perfil del usuari i les intervencions terapèutiques i les cures d' infermeria que es realitzen (N 2-1).
- Coordinar la xarxa assistencial dels recursos utilitzats en el sector Dreta de l'Eixample (N 3-2).
- Aplicar els procediments de tècnica de comunicació i de relació terapèutica con el pacient i la seva família (N 2-1).
- Administrar els tractaments farmacològics segon periodicitat protocol·litzada. Detecció de efectes secundaris (N 2-1).
- Participar en les reunions del equipo multidisciplinari i en el seu treball.

- Desenvolupar i mostrar capacitat crítica i reflexiva sobre la tasca professional quotidiana, sobre els processos de presa de decisions que comporta, les repercussions de les mateixes i sobre les experiències vívides en el recurs (N 2-1).

### **5-2 Unitat d' Hospitalització Parcial d' Atenció Domiciliària (UHPAD; 1 mes):**

Unitat inclosa dins del propi \*CSMA \*Dreta de l'Eixample.

En aquesta rotació, el resident aplicarà els coneixements, habilitats i actituds adquirides prèviament en els pacients aguts, al seu entorn en domicili:

#### **Objectius docents**

- Aplicar habilitats psicoterapèutiques pròpies del camp de la infermeria de salut mental en pacients aguts en domicili (N 2-1), així com a la família i reunits (N 2-1).
- Gestionar situacions de crisi en domicili i entorn (N 2-1).
- Diferenciar quals són les aportacions específiques de l'hospitalització domiciliària versus hospitalització convencional (N 2-1).

### **5-3 CSMA Horta-Guinardó (Programa Trastorn Límit de la Personalitat) (TLP) (1 mes).**

#### **Objectius docents**

- Realitzar entrevista d'avaluació, vinculació i seguiment d'infermeria en pacients amb \*TLP (N 3-2).
- Realitzar visites de seguiment i suport a familiars de persones amb \*TLP (N 3-2).
- Participar en grups de teràpia específica per a pacients amb \*TLP i familiars (N 3-2).
- Intervenir en crisi (N 3-2).
- Coordinar els serveis específics per a \*TLP (hospital de dia, \*CAS, urgències i unitat d'aguts) del districte \*Horta-\*Guinardó (N 3-2).
- Participar en les supervisions clíniques (N 3-2)

### **6- Programa infanto-juvenil (2 mesos)**

Esta rotació se realitzarà en el servei de Psiquiatria infantil del Hospital Clínic (1 mes en el centre de salut mental infanto-juvenil) i en el Hospital Mútua de Terrassa (1 mes en el dispositiu de trastorno del espectre autista), ambos acreditats como dispositius docents associats.

#### **Objectius docents**

- Aplicar los coneixements adquirits respecte a las patologies més freqüents en l' àmbit infanto-juvenil, las intervencions terapèutiques i les cures d' infermeria tant als usuaris como a les famílies (N 2-1).

- Administrar els tractaments farmacològics més freqüents, així como detectar efectes secundaris i aplicar las dosificacions adequades en l' àmbit infanto-juvenil (N 2-1).
- Afrontar constructivament las situacions de crisis que se presenten en el dispositiu (N 3-2).
- Participar en las reunions del equipo multidisciplinari i en el seu treball (N 2-1).
- Participar en grups psicoeducatius de educació para la salut (N 2-1).

## 7- Rotació optativa (2 meses)

Los residents disposen de un període de 2 meses durant el segon any de la seva residència en el que poden realitzar una rotació externa de caràcter optativa, segons petició del resident, para visitar, conèixer i treballar en altres centres de caràcter nacional o internacional especialitzats en patologies específiques d' interès personal. Generalment es recomana els serveis del programa sense sostre e immigració del Parc Sanitari Sant Joan de Déu, la unitat de interconsulta del Hospital Clínic o el hospital de dia per a mares amb trastorn mental sever.

## 5- Guàrdies:

Durant els dos anys de formació se realitzarà mòduls de atenció en los distints dispositius de aguts (psiquiatria, addicions i urgències).

El horari serà de las 14h fins les 21h en divendres o dissabte, amb periodicitat quinzenal (màxim dos al mes).

El grau d' autonomia serà N 3-2 de R1 i N2-1 de R2

Objectius docents:

- Augmentar el temps efectiu de rotació en les distintes unitats d' aguts
- Facilitar la consecució de las competències pròpies de cada àrea

## 6- Activitats formatives del pla transversal comú:

ACCIONS FORMATIVES	MODALIDAD	R1	R2
Programa d' acollida Residents	presencial	●	
Suport Vital Bàsic	presencial	●	
Estació de treball clínic	presencial	●	
Tallers simulació	presencial		●
Comunicació en el medi assistencial	presencial	●	
Seguretat del pacient	on line	●	
Formació en prevenció de riscos laborals	on line	●	
Metodologia de investigació	on line	●	
Estadística bàsica amb Stata	presencial		●
Infecció nosocomial	presencial	●	
Dilemes ètics	presencial		●
Gestió clínica	Online/presencial		●

### **7- Activitats formatives no assistencials del propi Servicio:**

- Durant el primer i segon any de residència els residents de les tres especialitats de la UDM de salut mental (MIR, PIR i EIR) se reunirà de manera setmanal para sessions de revisió de casos, sessions bibliogràfiques i sessions de formació específica.
- Durant los dos anys de residència els residents d' infermeria de salut mental hauran de presentar un mínim de 6 sessions específiques para el equipo de infermeria. Aquestes sessions se realitzaran amb freqüència trimestral (excepte en període de vacances). Aquestes hauran de ser rellevants para la pràctica assistencial infermera, basades en evidencia científica e innovadores en coneixements de salut mental.

### **8- Activitats formatives de la especialitat:**

- A Catalunya s' ha establert un programa de formació específic para tots los residents de primer any de totes las UDM de Salut Mental basat en coneixements bàsics necessaris para la pràctica assistencial del pacient de salut mental (ver annexa).
- Assistència anual como mínim a un congrés de caràcter nacional o local (condicionat a la presentació de un pòster o comunicació):
  - Congrés Nacional de infermeria en salut mental (anual).
  - Congrés Català de salut mental (bianual).

### **9- Activitat de recerca:**

- Durant la residència, el resident se implicarà en las línies de investigació de tots los projectes en marxa en el servei.
- Haurà desenvolupar un projecte de investigació que iniciarà durant el primer any finalitzarà al final de la residència. Estarà supervisat por una infermera del departament de investigació del HSCSP junt amb el tutor/a de la especialitat.
- Haurà presentar un mínim d' un pòster o comunicació com a primer autor abans de finalitzar la residència ja sigui en un congrés local o nacional, a poder ser, relacionat con el seu projecte de investigació.



## **Annex 1**

### **Curs per Residents de Salut Mental:**

Les sessions seran setmanals, cada dimecres de 16 a 19 hores. Haurà una secretària tècnica centralitzada que serà la que realitzi la coordinació entre las UDM, els i les residents i els i les docents. En la formació teòrica per a residents de salut mental existents dos parts diferenciades, la part on-line, a través de la plataforma ZOOM, que tindrà una duració de 69 hores, i la part presencial, en la que se realitzaran talleres, en el aulari de diferents institucions, i tindran una duració de 39 hores. La carga docent es de 108 hores, més 2 hores de la sessió inaugural i de clausura.

#### **Mòdul I**

##### **- Taller de psicopatologia**

El taller de psicopatologia permetrà aprendre a explorar los principals signes i símptomes psicopatològics en diferents situacions clíniques, aprendre a realitzar un diagnòstic sindròmic basat en la exploració psicopatològica, aprendre a identificar el risc d' agressivitat, realitzar intervencions segures de contenció física i conèixer dos tipus de entrevistes psiquiàtriques diagnòstiques estructurades per avaluadors con coneixements en psicopatologia

#### **Mòdul II**

##### **- Habilitats comunicatives**

El taller d' habilitats de comunicació permetrà adquirir i potenciar habilitats per desenvolupar una adequada comunicació en la pràctica clínica en salut mental que inclou habilitats per escoltar, per transmetre empatia, per explicar els resultats de les avaluacions diagnòstiques i donar resposta a les emocions presents a la interacció. Aquesta última, la vinculada al maneig de les emocions en la entrevista clínica, es la que presenta unes característiques més específiques de l' àmbit de la salut mental i mereixerà que els professionals li dediquin sempre una atenció especial. Totes les habilitats relacionades amb la comunicació obligaran a una adaptació a les característiques de la interacció concreta amb cada pacient i en cada context (atenció primària, centre de salut mental, servei hospitalari, urgències,...) i es caracteritzen per una actitud centrada en ajudar a millorar la salut dels pacients.

#### **Mòdul III**

##### **- Entrevista Motivacional**

El taller de entrevista motivacional pretendre establir un ampli marc teòric de la entrevista i proporcionar a l' estudiant una introducció pràctica a aquest estil de comunicació. La entrevista motivacional neix amb la idea de ajudar al pacient, allunyant-se del paternalisme i centrant-se en el pacient. El model intenta utilitzar els recursos del pacient per a que assumeixi el procés de canvi.

#### **Mòdul IV**

##### **- Trobades amb professionals experts/es**

Les trobades amb l' expert ofereixen aprofundir en temes específics des de l' àmbit de la psiquiatria, de la psicologia i de la infermeria.